

Van het bestuur

Alweer een nieuw StOKpaardje in uw (digitale) brievenbus!

Vanuit het bestuur zijn we steeds blij verrast over het enthousiasme en de inzet van al de StOK vrijwilligers. Ondanks de onzekerheden m.b.t. de toekomst van StOK, blijft het "dagelijkse werk" gewoon door gaan. Al die mensen op de "NLdoet" dag, de nieuwe vrijwilligers die worden ingewerkt en nu weer een nieuw StOKpaardje!

Het bestuur is begin 2016 gewijzigd. Jan te Lindert heeft zich terug getrokken als penningmeester en Diederik Gerth van Wijk heeft zijn taak overgenomen.

Als bestuur buigen wij ons verder over de toekomst. Tot medio 2018 kunnen we gewoon in de Bibliotheek Deventer blijven. Daarna..... We zullen zien.

Een goed voorjaar en een mooie zomer toegewenst,

Pim van Hulst

Voorzitter StOK

Vitrines

Onze vitrine in de hal van de Bibliotheek Deventer heeft lang in het teken van de wintersport gestaan, maar een artikeltje in De Stentor waarin werd vermeld dat Tom Poes 75 jaar oud is geworden (ouder nog dan Heer Bommel, die toch een heer van stand is), maakte daar een eind aan. Dit leek ons een mooie gelegenheid om te laten zien dat we ook beeldverhalen in onze collectie hebben. We hebben zelfs eens een schenking gekregen van een 30-delig overzicht van alle Tom Poes-uitgaven en ook van Panda en Koning Hollewijn. Natuurlijk allemaal ontsproten aan het brein van Marten Toonder. Hoewel we zelf geen strips met "ballonnetjes" in onze collectie hebben, staan er toch een aantal in de vitrine: *Tom Poes en de wenswerkster*, *Tom Poes en de nieuwe ijstijd* e.a. Wie meer over Marten Toonder en zijn werk wil weten, kan heel veel vinden op internet, of bij de Marten Toonder Verzamelaars Club, de Toondercompagnie.

De staande vitrine in Lijsje Lorresnor, onze voorgrondcollectie, is gewijd aan het werk van Chris van Abkoude. Ja, de auteur van de Pietje Bell-serie. Behalve deze reeks heeft de schrijver nog veel meer

kinderboeken op zijn naam staan, waaronder: *Vrolijk strandleven*, *Hollandse Jongens*, *Kruimeltje* en *Willem's verjaardagsgeschenk*. Vroeger waren de boeken van Van Abkoude vaak niet in de bibliotheken te vinden, omdat ze niet "verantwoord" waren, daar de hoofdpersonen te veel kattenkwaad uithaalden. De verkoopcijfers logen er echter niet om, zodat de uitgever Kluitman steeds weer nieuwe deeltjes deed verschijnen.

De platte vitrine herbergt nu het thema de illustraties van Fiep Westendorp. Natuurlijk kent iedereen haar van Jip en Janneke, maar er zijn nog veel meer boeken waaraan ze haar

medewerking heeft verleend. Hoewel haar stijl direct te herkennen is, is deze toch in de loop der tijd iets veranderd. Aan de serie van Jip en Janneke is dat goed te zien. Ze heeft de boekjes namelijk opnieuw geïllustreerd, waarbij de ietwat worstachtige kindertjes een modernere uitstraling hebben gekregen. Leuk om te vergelijken.

Lot van den Akker

Recent geschonken boeken

Hier ben ik dan... door Henk Barnard met tekeningen in zwart/wit van Reintje Venema, uitgegeven in 1982 door Van Holkema & Warendorf. 167 pagina's. Afmetingen: 13 bij 20 cm. ISBN: 90 269 15675. Tweede druk. Genre: avonturen, vreemde landen.

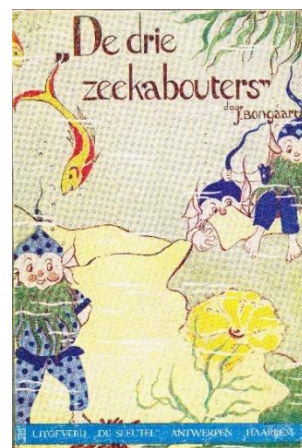
Met Ab en Eef langs veld en dreef (Overijssel, Gelderland en Drenthe) door Peter van Arnhem met gekleurde illustraties van Piet Nienhuis, uitgegeven in 1958 door Gebr. Van der Spek te Zoetermeer. Reclame-uitgave voor Zoetermeer's Roem margarine met ingeplakte plaatjes en enkele zwart/wit illustraties. 55 pagina's. Afmetingen: 18 bij 24 cm. Genre: informatief, aardrijkskundig, avontuur, reclame.

De drie zeekabouters door Jean Willem Hendrik Bongaarts met illustraties in zwart/wit van Edith Turinga, uitgegeven in 1947 door De Sleutel te Haarlem. 89 pagina's. Afmetingen: 15 bij 22 cm.

Genre: sprookjes, antropomorfistische verhalen.

De geschiedenis van de tulp door A.D. Hildebrand met illustraties van Annettes Dideric Hildebrand, uitgegeven in 195? door KAMLAG/Van Dorp. 28 pagina's. Afmetingen: 22 bij 25 cm. Met de contouren van een mandje bloemen. Genre: prentenboek, informatief. (zie boekbespreking)

Anna Menander door An Rutgers van der Loeff-Basenau met zwart/wit tekeningen van Gunhild Kristensen (bandverzorging B.J. Aalbers), uitgegeven in 1951 door A. Roelofs van Goor. 233 pagina's. Afmetingen: 16 bij 24 cm. Genre: jeugdroman, oudere meisjesboeken.

Geschonken boeken besproken: De geschiedenis van de tulp

Dit prentenboekje uit de schenking van Wim Hazeu, die het werk van A.D. Hildebrand verzamelde, valt ten eerste op door de vorm: het boekje is uitgesneden als een bloemenmandje en hoort zodoende in onze categorie "bibov", bijzondere boekvormen.

Verder is het grappig dat de schrijver van *Bolke de Beer*, *Belfloor en Bonnevu* en *Monus, de man van de maan*, zich ook heeft beziggehouden met een prentenboekje. Het vertelt in eenvoudige bewoordingen het verhaal van een tulpenbol, die in de herfst de grond in gaat en in het voorjaar eerst met een puntje boven de grond komt, blad krijgt en bloemen krijgt. Hij wordt druk bezocht door bijen en andere insecten. Tot hij uitgebloeid is en zijn zaden in de aarde laat vallen om weer een nieuw

bolletje te vormen. Mijns inziens een verkeerde voorstelling van zaken, want tulpen vermeerderen zich door aangroei van de bollen onder de grond en duurt het wel een paar jaar voordat er uit zaad weer een bloeiende tulp ontstaat. De titel *De geschiedenis van de tulp* doet meer een overzicht vermoeden van de tulp door de eeuwen heen, op zich een interessante historie, met een verleden in Turkije en de windhandel in tulpen in de 17^e eeuw. De plaatjes zijn getekend door Annettes Dideric Hildebrand (familie van de schrijver?). Ook daarbij de nodige aanmerkingen: de tulpjes komen al als knoppen uit de grond en bloeien pas uit "als het weer koud begint te worden". Maar ja, een kniesoor die daar op let. Het blijft een bijzonder boekje, met vrolijke diertjes.

Lot van den Akker

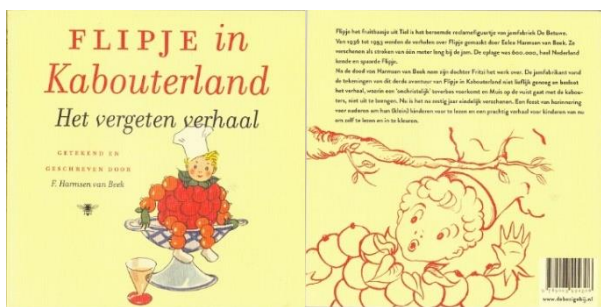
Flipje in Kabouterland, het vergeten verhaal. Getekend en geschreven door F. Harmsen van Beek.

Uitgegeven: Bezige Bij Amsterdam/Antwerpen 2015.

Wie is niet opgegroeid met het frambozenmannetje Flipje uit Tiel? Flipjes leven begon in 1935 als reclameheld van de jamfabriek de Betuwe in Tiel. Later werd hij de hoofdfiguur in avonturen met zijn vriendjes op lange stroken papier, die met de jampotten verpakt worden, opgevouwen op de deksel. Daarna worden deze stroken herdrukt in vierkante boekjes en nog weer later in 7 dikke verzamelboeken. Tegenwoordig is Flipje het boegbeeld van Tiel, heeft zelfs een standbeeld, dient als wegwijzer in het stadje en heeft een eigen website.

Ik kreeg bovenstaand boekje van collega Jansje bij haar afscheid van StOK in december 2015. Het bracht allerlei herinneringen naar boven uit mijn jeugd. Het ijverig plakken van labeltjes uit de wikkels van de jampot, om zo een boekje te kunnen bestellen. Het ruzie maken met mijn broertjes en zusjes, wie het boekje het eerst mocht lezen na dagen in spanning wachten op het pakketje van de postbode.

Flipje in Kabouterland werd niet eerder uitgegeven. Dit avontuur van Flipje werd gemaakt rond 1955 en werd niet in productie genomen omdat de jamfabrikant de tekeningen van dit avontuur niet lieflijk genoeg vond, een toverbos was niet christelijk en een muis die op de vuist gaat met kabouters kon natuurlijk ook niet. In 2015 wordt daar duidelijk anders over gedacht en kunnen we dit avontuur van Flipje alsnog lezen en bekijken.

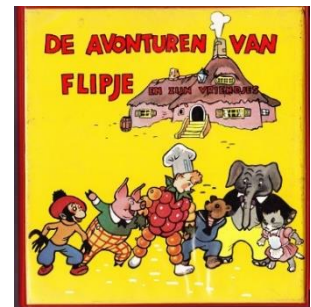
Het levensverhaal van Flipje.

In 1935 bij het vijftig jarig jubileum van jamfabriek "De Betuwe" in Tiel onthult de directie een nieuwe reclameheld die de fabriek moet helpen de strijd met de concurrentie aan te gaan. Eerder had reclamebureau "Van Alfen" de opdracht gekregen een poppetje of figuurtje te verzinnen als herkenbaar logo van de Tielse jamfabriek. Philip van Alfen bedacht een mannetje met een frambozen lijfje en armen en benen van rode bessen die Flipje werd genoemd. Hij droeg een witte bakkersmuts met daarop zijn naam.

De eerste tekeningen van de "oerflip" waren van Daan Hoeksema. Flipje beleefde nog geen avonturen. Hoeksema tekende kleine, vierkante reclameboekjes waarin op de laatste pagina het stille figuurtje van Flipje op een muur verscheen. In 1936 ontstaat het idee Flipje avonturen te

laten beleven op ca 1 meter lange filmstroken. Henk Rotgans tekent de eerste acht avonturen van Flipje. Martinus Eelco ten Harmsen van der Beek werd een jaar later gevraagd om de verhaaltjes te tekenen. Er volgt een hele reeks, geïllustreerd en voorzien van rijmpjes door de hele familie ten Harmsen. Zij laten Flipje in een sprookjesachtig land figureren met kabouters, feeën en dieren. Flipje ontmoet in zijn avonturen meer dan 185 dierenvriendjes en ontpopt zich als een wijs, moraliserend mannetje, dat overal een oplossing voor kan bedenken. De lange filmstroken waarop de avonturen van Flipje staan waren op een bijzondere manier te lezen in een papieren theatertje, de Flipposcoop. Met behulp van twee ijslollystokjes kunnen de kinderen de stroken door de bioscoop draaien om elkaar de verhalen op het scherm te laten zien.

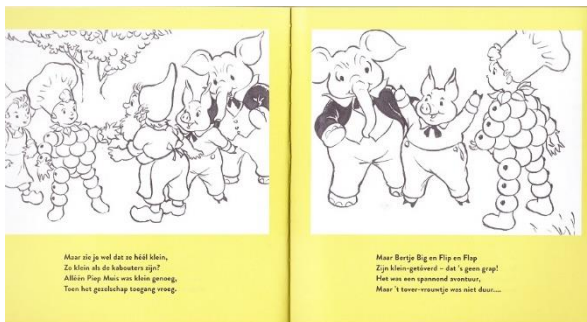
In 1940 bedenkt Eelco lange strokenboeken, waarin de stroken met avonturen verzameld kunnen worden. In 1955 worden de stroken herdrukt in de vorm van 46 kleurrijke, vierkante boekjes en nog weer later in de jaren '70 in de vorm van zeven dikke verzamelboeken. In 1995 wordt een nieuw boekje uitgegeven: *Nieuwe avonturen uit het land van Flipje*, hierin lijkt Flipje nauwelijks op de "oude" Flipje. Het is geschreven door Lydia Rood en getekend door Gerrit van Rhijn.

In 2002 wordt Flipje herboren en beleeft het frambozenmannetje een nieuw avontuur: *Flipje en de bevroren bloesem*. Het is getekend door Arie van Vliet en geschreven door Mia Verbeeken. In 2003 verschijnt deel 2: *Flipje en de vrolijke vruchten*. In 2005 volgt deel 3: *Flipje en de verleidelijke vettamentjes*. Aan dit boekje werkte ook Menno van Vliet mee. In 2007 verscheen het nieuwste avontuur van Flipje: *Een ongenode gast in Fruitopia*, tekst en tekeningen van Studio Vaessen, m.m.v. Arie van Vliet.

De echte geboorte van Flipje is te lezen in het eerste avontuur: *Hoe Flipje geboren werd*: in de Betuwe stond een frambozen struik en kabouter/tuinman Pip zorgt goed voor de struik. Pipje, zijn zoon, ziet de groene vruchten rood worden. Eén framboos wordt wel heel erg groot. Als hij echt rijp is brengen Pip en Pipje de grote framboos naar de zomerfee. De zomerfee vraagt of zij blijven eten en als dessert wordt de grote, rode framboos op tafel gezet. Pipje wil niet dat de framboos wordt opgegeten en de zomerfee tovert van de framboos een frambozen mannetje: Tiels Flipje.

Het verhaal: Flipje in Kabouterland.

Flap (de olifant), Flipje, Big en Piep Muis logeren in kabouterland en zijn allemaal zo klein als kabouters getoverd om in Kabouterland toegelaten te kunnen worden. In de auto van Flap is lekkers meegenomen, dat niet klein getoverd is. Dus de hele buurt komt er op af, beschuiten met heerlijke jam. Als de grote jampot leeg is, rijst de vraag: "Wat te doen met die grote, lege jampot"? Besloten wordt de jampot te laten staan als monument. Pip gaat naar huis om voor zijn tuin te zorgen en Flipje en zijn vriendjes vertrekken voor een autotocht

door het mooie Kabouterland. Zij komen door het Paddenstoelendorpje en bewonderen de grappige huisjes, waar elfjes en kabouters wonen. De elfjes zijn gastvrij en nodigen Flipje en zijn vriendjes uit in hun huisjes. Als het donker wordt moeten zij nodig opstappen, maar de terugtocht is langer dan zij dachten en ze besluiten een kortere weg te nemen door het toverbos. Het toverbos is eng met heen en weer wandelende bomen en grijpende takken. Als de muts van Flipje zo bovenin een boom belandt wordt Flipje boos en krijgen de vrienden ruzie over wiens idee het was om door het toverbos naar huis te gaan. Als Piep de muts uit de boom heeft geplukt, gaan ze verder en komen bij een wegwijzer die hen de verkeerde weg wijst. Ze dwalen steeds verder door het toverbos en komen bij een kasteel. Ze kloppen aan om onderdak te vragen voor de nacht en worden opgedaan door een enge kabouter, die hen binnenlaat en de deur achter hen op slot doet. Big en Flap willen niet blijven en vinden het eng. Flipje vraagt de sleutel aan het enge mannetje die alleen maar grijnst. Muis wordt boos en gooit het mannetje op zijn rug. Ergens uit het kasteel komt een groep kabouters, die Flipje en zijn vrienden overmeesteren en hun handen op hun rug binden. Zij worden naar de Boze-Dwergenkonink gebracht, die heer en meester is van het kasteel. Hij herkent Flipje als het bekende frambozenjoch uit Tiel en besluit

een losprijs te vragen in de vorm van een pot jam.

Flipje schrijft een brief aan Pip waarin hij vraagt een grote pot jam te bezorgen zodat hij en zijn vriendjes bevrijd kunnen worden uit het enge kasteel. Pip maakt zich intussen bezorgd om zijn vriendjes die niet zijn teruggekomen van hun autotocht. Als hij de brief van Flipje ontvangt besluit hij raad te vragen aan de toverfee. Ze bedenken een plan en besluiten de lege jampot die in Kabouterland staat van binnen rood te verven en te vullen met sterke dienders (politieagenten) en zo bij het kasteel te bezorgen. Als de boze koning beveelt de pot open te maken, springen de dienders er uit en schieten in de lucht, waarop het boze dwergenvolk op de vlucht slaat. De koning krijgt een flink pak slaag. Flipje en zijn vriendjes worden bevrijd en rijden nu snel bij daglicht terug naar Kabouterland.

De schrijfster.

Frederike Martine (Fritzi) ten Harmsen van der Beek (Blaricum 28 juni 1927- Groningen 4 april 2009) was de dochter van het bekende illustratorpaar Eelco ten Harmsen van der Beek en Freddie Langeler. Al snel ondertekende haar vader zijn werk met Harmsen van Beek, iets wat zijn dochter zou overnemen. Van jongs af aan tekende de jonge Fritzi. Na de middelbare school ging zij eerst naar de Amsterdamse kunstnijverheidsschool en, al snel, van daar naar de Rijksacademie van beeldende kunsten. Al in 1948 illustreerde ze voor het Algemeen Handelsblad iedere week een kinderverhaal. Eerst *Sander de slak* en daarna *Het treintje van 14.30 uur*. Na de plotselinge dood van haar ouders, Freddie in 1948 en Eelco in 1953, nam zij van beiden werk over. Het werk van de Flipjestrif van serie 46 moest afgemaakt worden. Als vervolg hierop schreef en tekende zij geheel alleen serie 47. De relatie met jamfabriek de Betuwe was niet ideaal. Auteursrecht, artistieke vrijheid en het honorarium waren al ten tijde van haar vader discussiepunten. In 1954 komt het tot een breuk.

Naast haar tekenwerk schreef zij vanaf haar middelbare schooltijd gedichten. Pas veel later publiceerde zij gedichten in literaire tijdschriften en essays en verhalen in Vrij Nederland en het Algemeen Handelsblad. In 1965 verscheen haar eerste dichtbundel *Geachte muizenpoot en achttien andere gedichten*. De bundel was een groot succes en stond zelfs een tijd als nummer 1 op de bestsellerlijst. Haar verzamelde literaire werk is in 2012 uitgegeven.

Zij trouwde twee maal, eerst met de Fransman Eric de Mareschal met wie zij een zoon kreeg. Haar tweede man was Remco Campert. Zij was in de periode 1954-1971 het middelpunt van het vervallen Gooise landhuis "Jagtlust", haar voormalige ouderlijke woning, dat uitgroeide tot een artistieke vrijplaats, waar schrijvers en kunstenaar elkaar ontmoetten. Velen raakten in haar ban, waaronder Gerard Reve, Peter Vos en Cees Nooteboom.

Wie meer over deze boeiende vrouw wil lezen: *Jagtlust* van Annejet van der Zijl, *Stoeten ritseldingen, Schrijversprentenboek over F. Harmsen van Beek* door Joost Kroes en Maaïke Meijer en F.Harmsen van Beek *In goed en kwaad*, verzameld werk.

Wat vond ik van het boekje?

Het leuke van dit Flipjes avontuur vind ik dat het wat minder zoetsappig is dan de mij bekende verhaaltjes. Het verhaaltje is, net als de andere verhalen, op rijm geschreven. Dit boekje is voorzien van zwart/wit plaatjes die nog ingekleurd kunnen worden. Het is voor peuters en kleuters een spannend verhaal en er wordt wat minder reclame gemaakt voor de jam uit de jamfabriek "De Betuwe". De boekjes waren destijds natuurlijk een reclame stunt, maar bij het lezen van de boekjes struikel je letterlijk over de jampotten, het ligt er wel heel dik bovenop. Dat vond ik in dit verhaaltje niet, vandaar, waarschijnlijk, dat het toen niet is uitgegeven. Dat lijkt me eerder een reden dan het onchristelijke toverbos en het feit dat Muis op de vuist gaat met kabouters.

Tineke Aronson

Bronnen: *Flipje in Kabouterland*, F. Harmsen van Beek, www.flipje-tiel.nl, www.kb.nl, *Jagtlust*, Annejet van der Zijl.

StOK en NLdoet

Op 11 maart jl. is er door vrijwilligers en StOK-medewerkers een enorme klus geklaard. Onze zolder stond vol met de vele schenkingen die wij krijgen. Daar zijn wij heel blij mee, maar de zolder stond zo vol, dat wij door de vele dozen met schenkingen, onze boeken niet meer konden zien. StOK-medewerker Marianne kreeg een idee, dus tijd voor een interviewtje.

Marianne, wat is precies NLdoet?

NLdoet is de grootste vrijwilligersactie in Nederland en wordt georganiseerd door het Oranjefonds. Dit jaar was dat op 11 en 12 maart, in het hele land zijn dan vrijwilligers actief. Die vrijwilligers kunnen zich op een landelijke website inschrijven voor een klus bij een maatschappelijke organisatie in hun omgeving. Hiervoor hebben wij voor StOK de klus "Orde brengen in Kinderboekenberg" aangemeld. Dit leverde 9 vrijwilligers op en nog eens 3 extra mensen uit onze eigen omgeving, naast een grote groep van onze vaste vrijwilligers. In totaal waren we deze dag met 30 mensen!

Hoe kwam je op het idee iets aan onze berg schenkingen te doen met NL Doet?

De berg met dozen op de zolder van StOK riep bij verschillende medewerkers regelmatig de vraag op wat we hiermee moesten. Omdat deze voorraad schenkingen al mee was verhuisd uit Zutphen en er ook in Deventer regelmatig schenkingen binnen komen, leek er geen door komen aan. Inmiddels was er een groep vrijwilligers bezig om alle boeken doos voor doos op een excellijst in te voeren, om de dubbele exemplaren eruit te kunnen filteren. Zo waren er 20 van de 200 dozen in kaart gebracht. De zolder bleef echter onoverzichtelijk en het zou nog lang duren voordat alle boekendozen uitgesorteerd zouden zijn. Dat bracht mij op het idee om dit een keer groots aan te pakken.

Wat moest er allemaal gebeuren voor 11 maart?

We zijn met een klein groepje gestart met de voorbereiding. Allereerst de klus duidelijk omschrijven om vrijwilligers te kunnen werven! Daarna een draaiboek opstellen voor de voorbereiding en de dag zelf. Doel was om alle dozen van de zolder te halen en in de grote zaal van de Bibliotheek alle boeken uit te sorteren en in ieder geval alle dubbele exemplaren eruit te halen. Alleen hoe doe je dat met 4.000 boeken?! In stapjes zijn we gaan 'proefdraaien' en zo kregen we een goed beeld van wat we nodig hadden. Uiteindelijk werd het een mini bedrijfsplan in een strak tijdschema voor één dag.

Hoe was de dag zelf en wat was het resultaat?

Om 9:00 uur waren de eerste vrijwilligers er om de zaal in te richten. Tussen half 10 en 10 was er koffie, een uitleg van alle taken en instructie en om 10:00 uur was iedereen aan de slag. Er is ongelooflijk hard gewerkt door iedereen. Volgens de proefberekeningen zouden we niet alle dozen kunnen verwerken, maar uiteindelijk is dit wel gelukt! Het aantal dubbele exemplaren bleef

beperkt, maar toch konden er aan het einde van de dag een aantal dozen aan het Rode Kruis worden meegegeven. Alle boeken zijn gesorteerd in 'leesboeken op alfabet' en 'overige genres' en konden uiteindelijk voor 17:00 uur keurig op een opgeruimde zolder overzichtelijk worden terug geplaatst.

Volgend jaar weer?

Ik hoop dat dat niet nodig is! We kunnen nu de boeken verder gaan vergelijken met de al aanwezige collectie. Als we het boek nog niet in de collectie hebben zullen we het opnemen in de catalogus. Hebben we het al wel in de collectie dan kan het in de verkoop. Dit vraagt nog wel een inhaalslag, maar ook kennis en ervaring. Dit kunnen we met de vaste medewerkers nu zo aanpakken dat we volgend jaar een eind door de berg heen zijn.

Dank je wel voor dit gesprekje en iedereen die meewerkte aan deze dag, heel erg bedankt, de Thomas Zolder ziet er uit om door een ringetje te halen.

Tineke Aronson

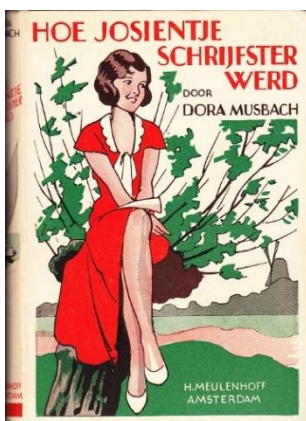
2016 Jaar van het Boek

“Het jaar van het boek is het Jaar van Alles en Nog Meer, want een boek voert je mee in zinnenroes en woordenstroom en geeft je duizenden verhalen” (Aart Meinders, directeur Letterkundig Museum). In één zin weet Aart Meinders te vertellen waarom 2016 uitgeroepen is tot jaar van het boek.

Voor het produceren van een boek is een schrijver onontbeerlijk. Het is het eerste begin. En het allereerste begin van een schrijver is een kind dat schrijver wil worden. Over dit onderwerp zijn weer ettelijke boeken geschreven, waarvan ik er drie wil bespreken.

Hoe Josientje schrijfster werd door Dora Musbach,
Gerd en haar vrienden door Estrid Ott en
Betty als schrijfster door Lilian Turner.

Al lang intrigeerde mij de titel van het eerste boek, want hoe Josientje tot het schrijven kwam leek me een interessant item voor alle jongeren die er van droomden eens een echt boek te schrijven. Dus begon ik vol verwachting te lezen.

Josientje, een meisje van een jaar of 15, komt vanuit Indië naar Nederland bij haar oom en tante in huis, omdat ze niet tegen het Indische klimaat kon en steeds last had van malaria. Haar moeder is overleden. Ze heeft in Nederland twee nichtjes van 17 en 6 jaar en een neef van 16. Al meteen in het begin kan ze het niet vinden met haar nicht Antoinette, die, om kort te gaan, lui, achterbaks en ijdel is.

Josientje daarentegen is lief, bedeesd, oprecht en hartelijk. De sfeer in huis is koud en ongezellig, maar onze Josien doet er alles aan om wat gezelligheid aan te brengen. Antoinette heeft een stiekeme verhouding (in het netje) met ene Eddy, de familie gaat verhuizen, Oom Ru krijgt

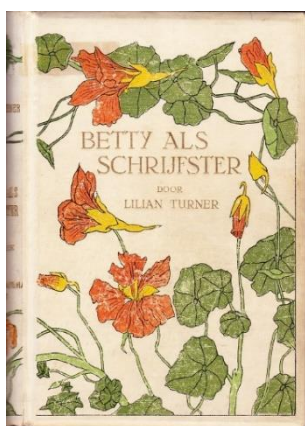
een ongeluk en wordt mank, maar schrijven, behalve eens een brief aan haar vader in Indië, doet Josientje tot ver over de helft van het boek niet. Pas als ze met haar nichtje en een paar vriendinnen gaat kamperen, bekent ze aan Ans, die tekent, dat ze wel eens een "schetsje" neerpent. Het zijn een soort sfeerbeschrijvingen van landschappen en stemmingen. De lotgevallen van de familie gaan door tot Josientje op een dag een prachtig plekje in een oude knotwilg vindt waar ze heerlijk ongestoord kan schrijven. Ze verstopt haar schrijfsels in de holle wilg. Na een paar dagen wil ze verder met haar overpeinzingen, maar haar schriftje is verdwenen. Haar neef en zijn vriend Leo hebben ze gevonden en plagen haar er mee. Ze is

woedend en verdrietig, maar Leo vertrouwt haar toe dat hij de schetsjes erg goed vindt. Het leven gaat door en opeens gaan jaren voorbij en is Antoinette getrouwd. Josientje is bij haar vader gaan wonen, die inmiddels hertrouwd is en in Nederland is komen wonen maar kan niet met haar stiefzus overweg. Ze keert weer terug naar haar oom en tante en ontmoet daar Leo weer. Ze vinden elkaar. Over het schrijven wordt verder niet gerept. Het boek is geschreven in een beetje een ouderwets/gezwellen taal. Het dateert uit ca 1930, maar doet ouderwets aan. Kortom: een tegenvaller! De band en de illustraties zijn van B.J. Kempers, die ook niet echt veel toevoegde aan dit duidelijk gedateerde boek.

Een toevallige vondst was *Gerd en haar vrienden* door Estrid Ott. Ik had geen flauw idee dat het over een meisje ging dat later schrijfster wilde worden, maar ik had het kunnen zien aan de vrolijke omslag, waarop een meisje met een enthousiaste uitdrukking op haar gezicht zit te pennen.

Dit boek dateert ook uit 1930, maar is veel pittiger van toon. Gerd, een jongensachtig meisje, wil vanaf het begin van het boek dolgraag schrijfster worden, net als haar vader. Als deze, samen met haar moeder een reis door Europa gaat maken, om inspiratie voor een nieuw boek op te doen, komt tante Anna op haar en haar oudere broer passen. Gerd is 14 1/2 en haar broer Erik is 16. De tante heeft geen flauw idee wat de kinderen overdag uitvoeren, als ze maar op tijd aan tafel komen. Het boek is geschreven in de ik-vorm: in dit geval heel passend voor een beginnend schrijfster. Gerd wil haar vader verrassen door zelf een boek te schrijven over straatjongens, maar vindt dat ze eerst achtergrondinformatie moet inwinnen door met straatkinderen om te gaan. Ze maakt kennis met de kinderen uit een arme wijk in de buurt (in Kopenhagen) en houdt hierover een dagboek bij. Ze wint, na aanvankelijk achterdochtig bekeken te zijn, hun respect door haar jongensachtige gedrag en loyaliteit. Ze beleeft allerlei avonturen met de kinderen: ze vangen een dief, richten een wedbureau op en vechten met een jeugdbende uit een andere buurt. Ook probeert Gerd op allerlei manieren om geld te verdienen. Ze houdt taxi's aan op drukke punten in de stad en krijgt daarvoor een flinke fooi van het uitgaande publiek. Ze geeft ook een krantje uit, dat ze financiert door bij de buurtwinkels om advertenties te vragen. Verder helpt ze een van de arme gezinnen aan werk door een vrouw naaiwerk te bezorgen voor haar tante Anna. Als ze op vakantie gaat op het platteland vraagt Gerd of ze een "arm kind" in huis kunnen nemen. Dat mag en het blijkt een van de straatkinderen uit haar buurt te zijn. Weer terug in Kopenhagen gaan de buurtavonturen door, tot opeens Vader en Moeder thuiskomen, net op een moment dat ze stiekem met de straatkinderen speelt. Ze is bang voor straf, maar biecht toch haar geheime leven op en geeft vader haar schrift/boek te lezen. In plaats van de verwachte straf vraagt hij of ze nog van die ouderwetse harde brokken in het snoepwinkeltje hebben en aan zijn pretogen te zien, weet ze dat het goed is. Het boek is geïllustreerd door Freddy Langeler (1899-1948). Als jonge illustratrice heeft ze nog niet de flair van haar latere tekenwerk, maar al wel haar eigen signatuur.

Het volgende boek, over een meisje van 17 dat schrijfster wil worden, is geschreven door Lilian Turner. *Betty als schrijfster* is een vervolg op *Betty*, waarin de hoofdpersoon enkele jaren jonger is en opgroeit in een groot arm gezin waarvan de vader redacteur bij een krant is. Dit boek dateert uit 1907 en speelt in Australië.

Betty wil vreselijk graag schrijven, maar omdat haar moeder een half jaar geleden gestorven is, en haar oudere zuster het huis uit (ze is opgenomen in een rijk pleeggezin), moet ze voor haar 5 broertjes en zusjes zorgen. Er is ook nog een incapabele keukenhulp aanwezig, maar daar heeft ze weinig steun aan. Betty probeert door een dagindeling op te stellen toch tijd voor haar schrijven in te plannen. Maar als ze eenmaal bezig is, vergeet ze altijd de tijd en loopt alles in het honderd. Er wordt maar karig en ongezond gegeten en haar zusje Nancy is zwak en verlangt hevige naar hun verdwenen zus Dora, een toonbeeld van zachtheid en

schoonheid. Betty is jongensachtig, al doet ze wel haar best een goed moedertje voor de kleintjes, waaronder een baby van een half jaar, te zijn. Net als ze besloten heeft het schrijven er aan te geven, besluit haar zuster Dora terug te keren naar huis, aangemoedigd door een arts die ze kent en die de toestand heeft beoordeeld. Nu grijpt Betty haar kans en verhuist naar de grote

stad. Ze heeft een betrekking aangenomen bij een tijdschrift, waarin ze het uitgaansleven van de elite moet verslaan, een baantje dat ze om het geld aanneemt, zodat ze zelfstandig kan zijn, maar wat haar niet bevredigt. Betty blijft ook verhalen en schetsjes schrijven en stuurt die op naar verschillende tijdschriften, waardoor ze soms wat extra geld verdient, waarvan ze een gedeelte naar huis stuurt. Ze heeft een zolderkamer bij een alleenstaande dame gehuurd en ingericht met tweedehandsspullen. Haar hospita blijkt tinnervrouw te zijn die zelf meubels ontwerpt en maakt. De vrouw is erg vriendelijk, maar kan niet voorkomen dat Betty zich overwerkt en ondervoedt. Ze wordt ziek en moet terug naar huis om aan te sterken. Het gezin krijgt dan geld van hun grootvader, die eerst zijn dochter ontferft had, maar door een ontmoeting met Betty op andere gedachten is gekomen. Betty krijgt op het laatst nog een soort huwelijksaanzoek, maar ze wil nog niet volwassen worden en eerst haar droom, schrijfster te worden, verwezenlijken.

Het boek is vlot geschreven en nog heel leesbaar en soms uitgesproken verrassend. Lilian Turner heeft in dit boek veel autobiografische aspecten verwerkt. Zo wilde ze net als haar zuster Ethel (*Zeven kleine Australiërs, Moedertje Meg*) al van jongs af aan schrijfster worden, en deden ze alles om hun doel te bereiken. Een aanrader!

Lot van den Akker

Berichten uit Lijsje Lorresnor

Verzamelen.

Samen met collega Petra bezocht ik in februari de Voorjaarsexcursie van de Stichting Geschiedenis Kinder- en Jeugdliteratuur (SGKJ). De excursie werd gehouden bij Atria in Amsterdam.

Atria is het Kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis en herbergt één van de oudste historische en hedendaagse collecties over vrouwen en gender wereldwijd. Er was een lezing en een rondleiding door Atria.

Joke van der Meer, bestuurslid SGKJ en vrijwilliger bij Atria, verzorgde de lezing met als onderwerp "meisjesboeken". Zij schetste de kenmerken van het typische meisjesboek (hoofdpersoon is een meisje, de belevenissen van dat meisje en haar omgeving vormen de inhoud van het verhaal, het loopt altijd goed af). Dit in tegenstelling tot het "jongensboek", waarin een jongen de hoofdrol speelt en er avonturen beleefd worden die vaak veel spannender zijn dan de belevenissen van de dames in de meisjesboeken. Tegenwoordig wordt dit onderscheid niet meer gemaakt en worden boeken geschreven voor de jeugd.

Joke verzamelt zelf meisjesboeken waarin beroep/opleiding een rol speelt. Aan de hand van voorbeelden lichtte zij dit toe. *De Kingfordschool* van Cissy van Marxveldt, waarin het gaat over een school waar meisjes opgeleid worden voor typiste en secretaresse en de *Zuster Juul trilogie* van Nel van der Zee waarin we verpleegster Juul volgen.

Eén en ander zette mij aan het denken over verzamelen. Ik ontmoet in Lijsje mensen die alles verzamelen wat op een kinderboek lijkt, maar ook mensen die een bepaalde schrijver of illustrator verzamelen. Je kunt dus ook een onderwerp kiezen dat in een boek voorkomt, zoals beroep en/of opleiding, daar was ik zelf nooit opgekomen. Het gevolg is dat ik een "hap snap" verzameling kinderboeken in de kast heb staan. De boeken uit mijn vroege jeugd die ik kreeg met Kerstmis op de zondagschool, boeken van Swiebertje van J.H. Uit den Bogaard omdat ik ontdekte dat de eerste deeltjes geïllustreerd zijn door zijn dochter Marjolein Bastin, een illustrator van

prachtige natuurtekeningen, de meisjesboeken uit mijn tienertijd, waarin ik wegdroomde bij liefdesavonturen en de klassieken als *Alleen op de wereld* en *De hut van oom Tom*.

Alle mensen die ik sprak op de voorjaarsexcursie van SGKJ verzamelden kinderboeken. De meesten kozen een specifiek onderwerp om de verzameling in toom te houden, want voor elke verzamelaar komt het moment dat het te veel wordt en er opgeruimd en uitgezocht moet worden. Ik schuif dat moment voor me uit en kies geen specifiek onderwerp. De kinderboeken die op mijn planken staan roepen herinneringen op aan de momenten waarop ik die boeken voor het eerst las. Bij het herlezen beleef ik die als het ware opnieuw en dat is haast nog mooier dan het boek zelf.

Tineke Aronson

BOEK GEZOCHT!

Onze nieuwe rubriek waarin we proberen zoekvragen van lezers en bezoekers te beantwoorden, door een oproep te doen om mee te denken, heeft de naam "Boek gezocht!" gekregen.

Onze eerste zoekvraag betreft een al wat oudere vraag, die we tot op heden niet hebben kunnen oplossen en waarvan we hopen dat er bij iemand een lichtje gaat branden:

Het gaat over een boek dat 40 jaar geleden op school werd gelezen.

Het verhaal gaat over Felix, die in het bos bij zijn grootvader woont.

Een andere hoofdpersoon is Alex Verschuure.

De vader van Felix dient ergens in het leger en komt later in het verhaal terug.

Onderwijl is de moeder van Felix overleden.

Later hertrouwt de vader met de huishoudelijke hulp van de dominee.

Weet u over welk boek het zou kunnen gaan, of hebt u zelf een zoekvraag dan kunt u mailen naar info@stichtingtoudekinderboek.nl.

Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek

Brink 70

7411 BW Deventer

0570-675700

info@stichtingtoudekinderboek.nl

www.stichtingtoudekinderboek.nl

issn 1873-9474 (gedrukt)

issn 2211-7989 (online)

IBAN NL18 RABO 0140 7488 65

StOK is een culturele ANBI

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren, ter inzage geven, uitlenen van en informeren over in principe niet recent verschenen kinder- en jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

Redactie StOKpaardje:

Lot van den Akker, Tineke Aronson, Eef Nulden, Candida van der Horst, Petra Cremer (technische realisatie)

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden.

Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen.

Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u ons [mailen](mailto:info@stichtingtoudekinderboek.nl) of bellen.

